

Załącznik do:
Uchwały Nr XXXVII/239/06
Rady Gminy w Dąbrowie Zielonej
z dnia 20 września 2006 roku

**SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
GMINY DĄBROWA ZIELONA
NA LATA 2006-2013**

SIERPIEŃ 2006

SPIS TREŚCI

<u>WSTĘP.....</u>	<u>3</u>
<u>1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ.....</u>	<u>5</u>
<u>2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE DĄBROWA ZIELONA.....</u>	<u>9</u>
<u>2.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA i propozycje rozwiązań.....</u>	<u>9</u>
<u>2.2. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM.....</u>	<u>12</u>
<u>2.3. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM.....</u>	<u>14</u>
<u>2.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO.....</u>	<u>15</u>
<u>2.5. ZASOBY.....</u>	<u>16</u>
<u>Nazwa instytucji.....</u>	<u>16</u>
<u>2.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY.....</u>	<u>17</u>
<u>3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA.....</u>	<u>19</u>
<u>4. UWAGI KOŃCOWE.....</u>	<u>26</u>

WSTĘP

W polityce społecznej kwestie dziecka traktujemy z uwagą i w sposób szczególny. Dzieje się tak przede wszystkim dlatego, że dzieci wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych. Tymczasem, mimo wysiłków społeczeństwa, sytuacja dzieci i szerzej rodziny w naszym kraju daleka jest od stanu zadawalającego. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy jest budowa lokalnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Niniejszy dokument opracowany został zgodnie art. 17.13. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz ma wzmacniać pozycję dziecka i rodziny na terenie gminy.

W systemie opieki nad dzieckiem, który będziemy definiowali jako te obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych, tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Do najważniejszych elementów charakteryzujących kierunki zmian większości systemów należą:

- Ekologiczne podejście do rodzicielstwa.
- Zachowanie równowagi między ochroną dziecka a utrzymaniem rodziny.
- Respektowanie punktu widzenia rodziców.
- Model negocjacyjny jako zasada pracy z rodzinami dzieci o specjalnych potrzebach.
- Zwracanie uwagi na kwestię praw dziecka i ich respektowanie.
- Troska o zachowanie właściwych proporcji.

Rodzicielstwo uznawano dotąd za izolowany i jednokierunkowy proces, ograniczający się do wychowywania dzieci przez rodziców. Jeśli nastawienie rodziców wobec dziecka nie było pozytywne lub jeśli brakowało im wiedzy bądź umiejętności

pedagogicznych i sprawy przybierały zły obrót, społeczeństwo uznawało rodziców za winnych, a dzieci trafiały do placówki opieki instytucjonalnej albo do rodziny zastępczej. Choć mówiono o opiece nad dziećmi, w rzeczywistości była ona rozumiana raczej jako ochrona dzieci lub pomoc dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie.

Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci może różnić się w zależności od cech dziecka, podobnie jak efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka. Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę. Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencją do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Rodzina i dziecko stanowią zasadnicze kwestie w polityce społecznej. Działalność na rzecz rodzin dotyczy wyrównywania pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzenia im równych szans oraz asekurowania w obliczu ryzyka życiowego. Natomiast działania podejmowane na rzecz dzieci mają przede wszystkim na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Istnieje wiele typów rodzin. W każdej rodzinie mogą występować problemy socjalne, niewynikające z nazwy danego rodzaju. Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe. Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnej. W kodeksie karnym nieletnim jest dziecko do ukończenia 17. roku życia. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat. Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18. roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego; wówczas dziewczyna, zawsze za zgodą sądu opiekuńczego, może uzyskać pełną zdolność do czynności prawnych po ukończeniu 16 lat). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

1.1. REGULACJE PRAWNE KWESTII RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18. stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad

członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Ostatni z nich, Kodeks pracy, służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym aktem prawnym zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej

postanowienia dotyczące dziecka urodzonego, które nie ukończyło 18. roku życia, obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że: dziecko jest samodzielnym podmiotem (ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną wymaga szczególnej opieki i ochrony prawnej) i jako istota ludzka wymaga poszanowania jego tożsamości, godności i prywatności (rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka i wymaga ze strony państwa wsparcia). Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnych zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie.

Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są również chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność godzenia życia zawodowego z rodzinnym i na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE DĄBROWA ZIELONA

Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet, przekazanych zarówno liderom lokalnej społeczności, jak i placówkom edukacyjnym. W niniejszej diagnozie pominięto badanie metodą SWOT, ponieważ zostało ono przedstawione w strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy.

2.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

Identyfikacja najważniejszych zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie gminy jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy dzieci, młodzieży i rodziny, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

Z wypowiedzi ankietowanych wyróżnił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność. Zawierały one także sugestie, jak pomagać w rozwiązywaniu pojawiających się kwestii społecznych.

BARIERY

Z ankiet wynika, że młodzież i dzieci mieszkające na terenie gminy natrafiają na następujące bariery:

- ograniczona liczba alternatywnych form i miejsc spędzania czasu wolnego,
- ograniczony dostęp do instytucji kulturalnych, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, świetlic wiejskich, bibliotek publicznych oraz Internetu.
- brak organizacji młodzieżowych, klubów sportowych,

- negatywne oddziaływanie dorosłych na młodzież, brak odpowiednich wzorców do naśladowania,
- problemy finansowe rodziców.

Z ww. barier wynikają problemy związane z dziećmi i młodzieżą, do rozwiązań których gmina musi znaleźć odpowiednie warunki i możliwości. Głównymi problemami podkreślanymi przez ankietowanych są:

- stopniowo wzrastająca demoralizacja,
- łatwy dostęp do środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki),
- akceptacja rodziców w stosunku do dzieci spożywających alkohol,
- brak kontroli rodziców nad dziećmi i wynikający z tego brak reakcji na ich niewłaściwe zachowanie,
- niemożność atrakcyjnego spędzania czasu wolnego oraz rozwijania zainteresowań,
- agresja (fizyczna i słowna) i przemoc, objawy chuliganerii.

CO NALEŻY ZMIENIĆ

W celu poprawy istniejącej sytuacji proponuje się następujące rozwiązania w poszczególnych obszarach funkcjonowania:

1. Działania w zakresie sportu i wypoczynku:

- założenie klubu sportowego, który miałby pewnego sponsora i fachowych trenerów,
- organizowanie oraz poszerzenie oferty pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- organizowanie przez samorząd lokalny imprez sportowych i festynów,
- organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych w ramach współpracy między gminami,
- organizowanie przez szkoły wypoczynku w czasie wolnym od nauki, w tym w czasie wakacji i ferii zimowych (dofinansowanie wypoczynku letniego i zimowego),
- udostępnienie wszystkim zainteresowanym hali sportowej,
- propagowanie zdrowego trybu życia,
- budowa sal gimnastycznych i modernizacja boisk szkolnych.

2. Działania w zakresie poprawy stanu zdrowia i sprawności:
 - prowadzenie regularnych badań profilaktycznych (wzrok, słuch, wady postawy, uzębienie),
 - większa dostępność do ośrodka rehabilitacji,
 - prowadzenie gimnastyki korekcyjnej w szkołach,
 - zapewnienie w szkołach opieki lekarskiej na wysokim poziomie; zwiększenie dostępu do specjalistów,
 - zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
 - propagowanie zasad właściwego żywienia.

3. Działania w zakresie poprawy sytuacji dzieci niepełnosprawnych:
 - utworzenie placówki rehabilitacyjnej,
 - bezpłatne udostępnianie środka transportu dzieciom dojeżdżającym na rehabilitację,
 - pomoc szkół w wyjazdach dzieci na turnusy rehabilitacyjne,
 - utworzenie przedszkola integracyjnego,
 - upowszechnianie problemu niepełnosprawności w celu eliminowania uprzedzeń,
 - organizowanie imprez integracyjnych i klas integracyjnych.

4. Działania w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży:
 - zwiększenie w szkołach pomocy pedagogiczno-psychologicznej,
 - współpraca placówek oświatowych z służbami odpowiedzialnymi za ochronę porządku i bezpieczeństwa publicznego (m.in. patrole policyjne, spotkania z przedstawicielami policji, służby zdrowia, straży pożarnej),
 - wdrażanie w szkołach programów na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom i zwiększenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży,
 - zorganizowanie świetlicy wychowawczo-terapeutycznej dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo w celu zagospodarowania czasu wolnego w godzinach popołudniowych.

5. Działania w zakresie wsparcia dzieci z rodzin ubogich:
 - dofinansowanie poprzez GOPS,
 - zapewnienie wypoczynku wakacyjnego,
 - zakup do biblioteki kompletów bezpłatnych podręczników,

- organizowanie akcji charytatywnych,
 - udzielenie pomocy bezrobotnym rodzicom w znalezieniu pracy,
 - udzielanie wsparcia rzeczowego (ubrania, podręczniki i przybory szkolne) oraz finansowego (dofinansowywanie wycieczek szkolnych, wypoczynku letniego i zimowego),
 - bezpłatne dożywianie w trakcie nauki w szkole,
 - umożliwienie dzieciom i młodzieży rozwijania uzdolnień.
6. Inne możliwości (np. dotąd niewykorzystane):
- organizowanie świetlic wiejskich,
 - powoływanie klubów sportowych,
 - organizowanie popołudniowych zajęć edukacyjno-rekreacyjnych w ramach tzw. szkoły otwartej,
 - budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
 - organizowanie akcji „szklanka mleka”.

2.2. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów. Wypowiedzi ankietowanych zawierają również informacje o już realizowanych działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych wśród dzieci i młodzieży.

Na terenie gminy Dąbrowa Zielona znajdują się: jedno przedszkole, do którego uczęszcza 97 dzieci, trzy szkoły podstawowe, w których naukę pobiera 248 uczniów oraz jedno gimnazjum, do którego uczęszcza 150 uczniów.

Z dostarczonych przez 4 placówki – 3 szkoły podstawowe i gimnazjum – ankiet wynika, że wszystkie szkoły posiadają dostęp do Internetu, cztery placówki prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy wykracza jednak poza ich obecne możliwości), umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej, a w żadnej nie funkcjonują klasy integracyjne.

Według ankietowanych problemami, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i zarazem szkoły, są: zjawisko ubożenia rodzin i związany z nim problem

bezrobocia, dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej i uzależnień rodziców), nierówności społeczne w dostępie do edukacji, kultury i leczenia oraz brak możliwości korzystania z różnych form wypoczynku wynikający nie tylko z pauperyzacji rodzin, ale również z braku odpowiedniej bazy rekreacyjnej w miejscu zamieszkania (brak sal sportowych, basenu).

Szkoły oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań oraz zajęcia teatralne, plastyczne, artystyczne, taneczne i sportowe), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne i logopedyczne.

Określając działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia na terenie szkoły, wskazywano na potrzebę rozpoznania oczekiwań młodzieży, zwiększania świadomości rodziców co do konieczności sprawowania stałej opieki nad dziećmi, utrzymywania ścisłej współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i policją. Podkreślano znaczenie realizacji szkolnych programów profilaktycznych dotyczących przede wszystkim medycyny szkolnej, prawidłowego rozwoju dzieci i zapobiegania niepowodzeniom szkolnym. Za niezbędne uznano prowadzenie działań zmierzających do wyeliminowania zachowań agresywnych przejawiających się m.in. w niszczeniu mienia szkolnego, prowadzenie zajęć edukacyjnych z udziałem opiekunów uczniów, szczególnie na temat uzależnień alkoholowych.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci młodzieży i rodziców, aby skuteczniej pomagać tym grupom, pedagodzy stwierdzili, iż należy zdiagnozować potrzeby grup społecznych zagrożonych marginalizacją oraz przedstawić oferty instytucji służących pomocą oraz dokonać analizy sytuacji rodzin, w których występują problemy wychowawcze, z uwzględnieniem warunków bytowych, (sytuacji finansowej). Wskazywano również na konieczność przeprowadzenia badań psychologicznych w celu ujawnienia źródeł agresji i autoagresji wśród dzieci i młodzieży oraz prowadzenia pogadank z udziałem psychologa i rodziców o zachowaniach agresywnych. Za najwłaściwszy sposób zdiagnozowania środowiska uznano rozmowy indywidualne, a także badania ankietowe i wywiady środowiskowe.

Zastanawiając się nad problemem, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali, iż należy dążyć do zwiększenia dostępności dzieci i młodzieży do kultury, uatrakcyjnić ofertę spędzania czasu wolnego, wspierać psychologicznie dzieci i rodziny niewydolne wychowawczo,

zacieśniać współpracę z Urzędem Gminy i GOPS-em w celu skutecznego niesienia pomocy potrzebującym.

2.3. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Sytuacja materialna wielu rodzin posiadających dzieci z gminy Dąbrowa Zielona jest niezadowolająca. Rozmiary zjawiska ubożenia mieszkańców próbowali określić respondenci, odpowiadając na pytanie dotyczące liczby rodzin, które uznawali za biedne. Aż 75,0% ankietowanych stwierdziło, że osobiście zna wiele takich rodzin, a po 1 badany przyznało, że zna niewiele bądź też nie słyszało o takich rodzinach. Skoro zatem blisko 90% respondentów poznało wiele bądź niewiele rodzin ubogich, oznacza to – zważywszy na stosunkowo niewielką liczbę ludności gminy – że statystycznie zjawisko ubóstwa jest znane mieszkańcom z autopsji bądź spotykają się z nim w relacjach sąsiedzkich.

Większość ankietowanych – 57,1% – krytycznie odniosła się do kwestii dostępności rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Tylko 1 osoba bardzo dobrze oceniła wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi i dostępność zabiegów rehabilitacyjnych, a 2 badanych nie miało na ten temat zdania.

Jednoznacznie negatywne opinie mieli ankietowani mieszkańcy Gminy Dąbrowa Zielona na temat organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży. Dla 87,5% respondentów proponowana oferta jest niewystarczająca, a 1 osoba nie potrafiła jasno sprecyzować swojego stanowiska w tej sprawie

Ocena realizowanych w gminie działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią w oczach ankietowanych mieszkańców generalnie wypada pozytywnie. Profilaktykę alkoholową i narkotykową bardzo dobrze lub dobrze ocenia 37,5% ankietowanych) i tyleż samo dostatecznie. Tylko dla 1 osoby działania prowadzone w tym zakresie są niewystarczające. Jednocześnie 62,5% respondentów było zdania, że dostęp nieletnich do alkoholu i narkotyków jest zróżnicowany, 2 osoby stwierdziły, że jest łatwy, a 1 badany nie miał zdania w tej kwestii.

75% ankietowanych była zdania, że szkoły i miejsca publiczne w gminie są bezpieczne dla dzieci. Odmiennego zdania była tylko 1 osoba.

Podejmując problem przemocy domowej, której ofiarami są dzieci oraz kwestie wykorzystywania seksualnego nieletnich, wszyscy respondenci stwierdzili, że nie słyszeli o takich rodzinach bądź przypadkach.

Analizując potrzebę zwiększenia liczby miejsc w placówkach przedszkolnych na terenie gminy, respondenci wykazali brak zdecydowania – po 2 badanych udzieliło skrajnych odpowiedzi, a 4 kolejnych nie miało zdania w tej kwestii.

2.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka i rodziny w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego. Dane ww. instytucji dotyczą m.in. takich kwestii jak przyczyny i formy udzielanej pomocy oraz liczba osób oraz powód objęcia nadzorem.

W 2005 roku pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Koniecpolu objęli różnymi formami pomocy 213 uczniów z terenu gminy Dąbrowa Zielona. Przyczynami udzielanego wsparcia były profilaktyka uzależnień (70 przypadków), trudności w nauce (obniżenie funkcji intelektualno-poznawczych, zakłócenia w sferze funkcjonowania emocjonalno-motywacyjnego i społecznego, problemy zdrowotne, niska stymulacja środowiskowa; ogółem 54 przypadki), przygotowanie do wyboru zawodu i kierunku kształcenia (46 przypadków), ocena dojrzałości szkolnej (36 przypadków) oraz podejrzenie o dysleksję rozwojową (28 przypadków).

Do najczęstszych form udzielanej pomocy należały badania zakończone wydaniem opinii o objęciu uczniów pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i dydaktyczno wyrównawczych (47 przypadków), zakończone poradą (36 przypadków), zakończone wydaniem orzeczenia do kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania (4 przypadki) oraz zakończone opinią w sprawie przyspieszenia obowiązku szkolnego (1 przypadek). Ponadto udzielana pomoc przybierała formę zajęć profilaktyczno-edukacyjnych pn. „Zapobiegamy przemocy w szkole” (70 przypadków), zajęć aktywizujących wybór zawodu (46 przypadków) oraz terapii psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej (9 przypadków).

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc

ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej

Według danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich Sądu Rejonowego w Myszkowie, w roku 2005 pod nadzorem kuratora pozostawały łącznie 3 sprawy z gminy Dąbrowa Zielona. Dwie z nich dotyczyły obowiązku leczenia odwykowego, a jedna miała charakter opiekuńczy i związana była z ograniczeniem władzy rodzicielskiej.

2.5. ZASOBY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny są instytucje działające na terenie gminy. Prezentujemy te, które mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji i dziecka i rodziny.

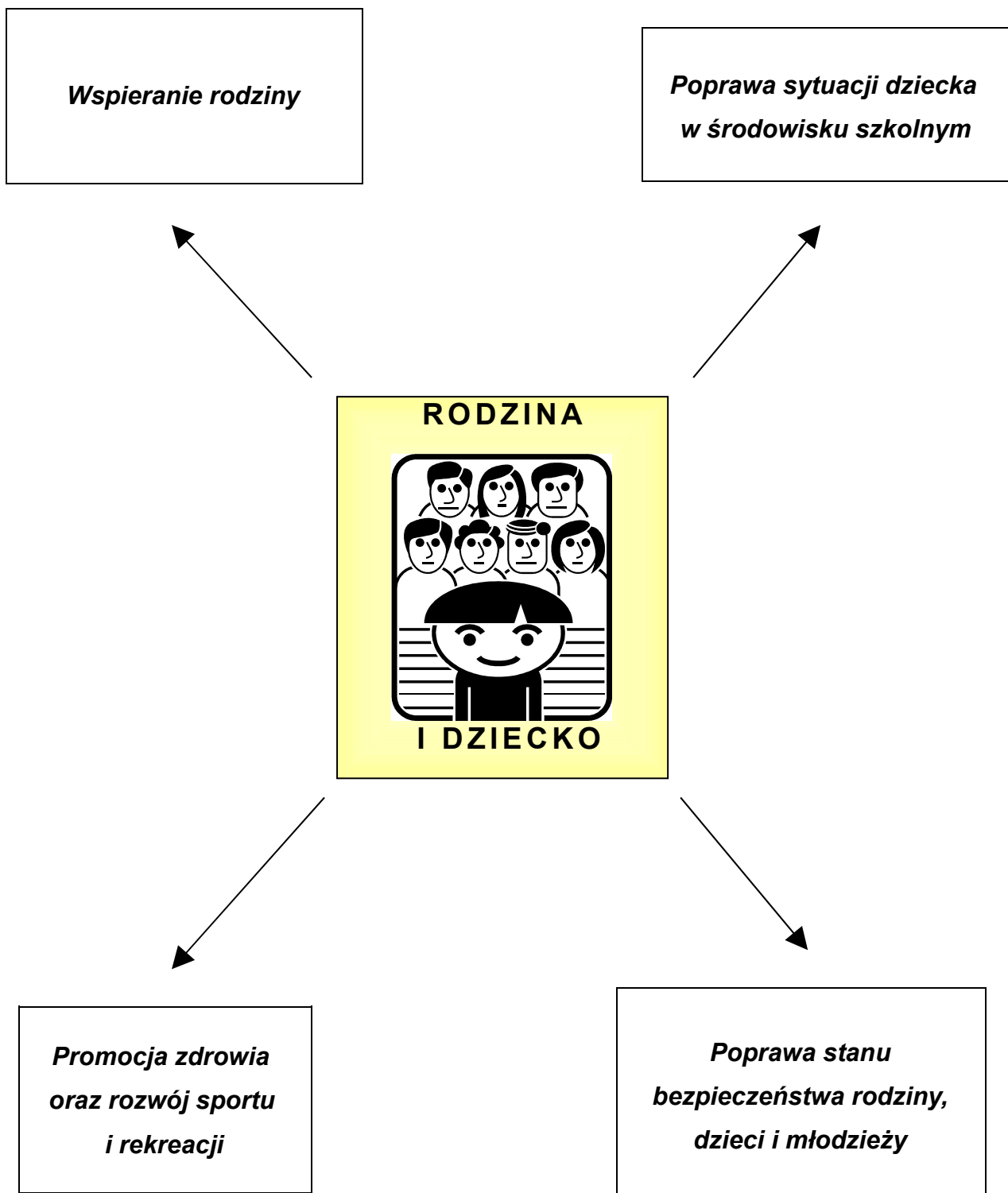
Nazwa instytucji	Kontakt
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Plac Kościuszki 31, 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. 034 355 50 51.
Gminny Ośrodek Kultury	Plac Kościuszki 30 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. (034) 355 50 55.
Szkoła Podstawowa w Dąbrowie Zielonej	Plac Kościuszki 49, 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. (034) 355 50 25.
Gimnazjum w Dąbrowie Zielonej	Plac Kościuszki 49, 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. (034) 355 52 16, e-mail: dabrowagim@poczta.fm
Szkoła Podstawowa w Soborzycach	Soborzycy, Plac Wolności 4, 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. (034) 355 51 02, e-mail: szkolasob@interia.pl
Szkoła Podstawowa w Olbrachcicach	Olbrachcice 146, 42-265 Dąbrowa Zielona, tel. (034) 354 81 29, e-mail: szkolaolbrachcice@poczta.onet.pl

2.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Zespół wspierający Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w opracowaniu niniejszego dokumentu, opierając się na materiale analitycznym oraz przesłankach wynikających z ogólnopolskich dokumentów diagnostycznych i programowych, uznał, że działania mające na celu budowę lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy zaprogramować w podstawowych obszarach, tj.:

- Wspierania rodziny.
- Poprawy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym.
- Poprawy stanu zdrowia populacji, w szczególności poprzez rozwój sportu i rekreacji.
- Poprawy stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży.

CELE STRATEGICZNE SYSTEMU

3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA

Cel strategiczny 1.

WSPIERANIE RODZINY

Cele operacyjne:

- 1. Wspomaganie potencjału rozwojowego rodziny.**
- 2. Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.**
- 3. Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Systematyczne diagnozowanie warunków życia rodzin oraz potrzeb i oczekiwań dotyczących pomocy rodzinie.
2. Analiza i monitoring systemu wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań.
3. Wypracowanie zasad współpracy wszystkich podmiotów w społeczności lokalnej działających na rzecz rodziny.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Diagnozowanie i monitoring warunków życia rodzin.
2. Budowanie zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego, w tym utworzenie instytucji odpowiedzialnej za przyjmowanie sygnałów o sytuacji kryzysowej rodzin.
3. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodzin.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Obejmowanie opieką socjalną rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich dożywiania w szkole, wyposażenia w podręczniki i pomoce szkolne.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

POPRAWA SYTUACJI DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Cele operacyjne:

- 1. Wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych.**
- 2. Wspieranie potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych.**
- 3. Wzmacnianie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowania.**
- 4. Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie inicjatyw służących wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży.
2. Włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na możliwości indywidualnego rozwoju, twórczego działania oraz sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych, przedsiębiorczości i planowania kariery.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, zasiłki, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczkach dydaktycznych).
5. Wypracowanie procedur monitoringu uczniów uzdolnionych, wspierania ich rozwoju, wyróżniania i nagradzania.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Stworzenie systemu usług wspierających proces edukacji uczniów niepełnosprawnych.
2. Tworzenie warunków umożliwiających dostęp uczniów niepełnosprawnych do szkół ogólnodostępnych.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Kontynuowanie i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.

2. Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej, sprzyjających rozwijaniu postaw charytatywnych i filantropijnych w stosunku do osób starszych i pokrzywdzonych przez los.

Zadania do celu operacyjnego 4:

1. Inicjowanie programów edukacyjno-wychowawczych przeciwdziałających patologiom społecznym dzieci i młodzieży, w tym uzależnieniom, nieprzystosowaniu, wykluczeniu.
2. Organizacja świetlic szkolnych i środowiskowych, w tym parafialnych.
3. Tworzenie warunków do zwiększenia różnych form orientacji i poradnictwa zawodowego.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.

PROMOCJA ZDROWIA ORAZ ROZWÓJ SPORTU I REKREACJI

Cele operacyjne:

- 1. Rozwijanie warunków służących aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.**
- 2. Kompensacja deficytów zdrowotnych oraz wspieranie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie cyklicznych badań sprawności młodego pokolenia.
2. Wykorzystywanie gminnej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży.
3. Stworzenie warunków organizacyjnych i finansowych do optymalnego wykorzystania istniejących obiektów sportowych w placówkach oświatowych, również w godzinach popołudniowych, a dla młodzieży także w godzinach wieczornych.
4. Rozbudowa infrastruktury służącej czynnemu spędzaniu czasu wolnego (plac zabaw, boiska sportowe, ścieżki rowerowe).

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Prowadzenie cyklicznych badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie edukacyjnych programów prozdrowotnych w szkołach (higiena nauki i pracy, prawidłowe żywienie, wady postawy, uzależnienia).
3. Tworzenie warunków do praktykowania zachowań prozdrowotnych.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4.

**POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA
RODZINY, DZIECI I MŁODZIEŻY**

Cele operacyjne:

1. **Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności dzieci i młodzieży.**
2. **Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.**
3. **Ochrona dziecka przed wykorzystywaniem i molestowaniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wdrażanie programów ilustrujących zagrożenia cywilizacyjne.
2. Włączanie w realizację programów profilaktyczno-edukacyjnych policjantów z wydziału prewencji oraz ruchu drogowego.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat uzależnień adresowanych do dzieci i młodzieży.
2. Ustawiczne szkolenie nauczycieli związane z zagrożeniem uzależnieniami.
3. Wdrażanie programów edukacyjnych z zakresu uzależnień dla rodziców.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Monitorowanie zjawiska krzywdzenia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, wykorzystywania i molestowania dzieci w rodzinie i w środowisku.
3. Promocja instytucji udzielających pomocy, np. telefon zaufania, program „Niebieska linia”.
4. Współpraca wszystkich lokalnych instytucji zajmujących się przemocą.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach sformułowanych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.